

*Н. М. Тимченко,
Державна податкова служба в Сумській області*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Інформація нині стає дедалі важливішим економічним, політичним та соціальним ресурсом людства. Право на доступ до публічної інформації в сучасному інформаційному суспільстві є одним із ключових конституційних прав людини. Так, Конституція України зазначає, що “кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення, кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею”. Із прийняттям Верховною Радою України 13 січня 2011 року Закону України № 2939-VI “Про доступ до публічної інформації”, в Україні було сформовано правовий механізм доступу до публічної інформації. Проте, на жаль, даний Закон не сформував реальні механізми захисту громадянами свого права на інформацію.

Доступ громадян до інформації є не тільки реальним засобом контролю суспільства за діяльністю органів влади, а й одним із основоположних особистих немайнових прав громадян. Одним із дієвих механізмів дотримання прав громадян на інформацію є інститут спеціального (інформаційного) омбудсмена, ефективність і доцільність існування якого доведена в таких демократичних, розвинутих країнах як, Австралія, Великобританія, Ірландія, Канада, Македонія, Німеччина, Сербія, Словенія, Угорщина та низці інших.

В Україні ж прийняття Верховною Радою України, Закону України № 2939-VI “Про доступ до публічної інформації”, вперше в історії сформувало правовий механізм доступу до публічної інформації, проте, на жаль так і не було вирішено питання дієвого механізму захисту гарантованих в цьому законі прав. Хоча сам законопроект спочатку передбачав створення спеціального підрозділу в межах секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, та наділяв самого Уповноваженого додатковими повноваженнями, про те з остаточного варіанта ці положення були прибрані.

Зважаючи на велику роль інформації в сучасному суспільстві, належним чином повинна бути надана гарантія на забезпечення реалізації права громадян на доступ до неї. Як показує світова практика такою гарантією є інститут “інформаційного уповноваженого”.

Такі інститути наразі притаманні багатьом розвинутих демократичним країнам, ефективність їх діяльності доведена вже протягом більш ніж сорока

років. За цей час було сформовано різні моделі – одноособового і колегіального омбудсманів, вироблено різний порядок призначення на посаду.

Що стосується України, то в сучасних політичних і суспільних реаліях, на наш погляд, є доцільним запровадження на законодавчому рівні колегіального “інформаційного омбудсмана” – Комісії з охорони та захисту права на доступ до інформації, до складу якої входили б представники парламентських фракцій, Президента України, Кабінету Міністрів, а також профспілкових журналістських та громадських організацій. Для ефективної діяльності даний орган має бути наділений функціями контролю за розпорядниками інформаціями, правом перевіряти їх діяльність, вносити пропозиції, щодо вдосконалення реалізації права на доступ до інформації; пропонувати органам влади заходи, спрямовані на покращення їх роботи в сфері доступу до публічної інформації; проводити моніторинги щодо додержання Закону, видавати обов’язкові для виконання акти, що покликані усунути недоліки в доступі до інформації, звертатися до суду та інших органів передбачених законом про притягнення порушників до відповідальності.

Тимченко, Н.М. Окремі аспекти формування правового механізму доступу до публічної інформації / Н.М. Тимченко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції (24-25 травня 2012 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2012. – Т.2. – С. 183-185.